

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФАКУЛТЕТ:

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени урађене докторске тезе

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Наставно-научно вијеће Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци, на седници одржаној 15. VI 2105. године, донело је одлуку број 07/3.1300-2/15 о именовану Комисије за оцену урађене докторске дисертације мр Бориса Бабића под насловом *Византија у дјелима српских средњовјековних писаца*.

Комисија је именована у следећем саставу:

1. проф. др Радивој Радић, редовни професор Филозофског факултета у Београду, ужа научна област Византологија, председник
2. проф. др Марко Шуица, ванредни професор Филозофског факултета у Београду, ужа научна област Национална историја, члан
3. Славица Васиљевић-Илић, ванредни професор, Филолошки факултет у Бањој Луци, ужа научна област Специфичне књижевности - Српска књижевност, члан

Датум и орган који је именовано комисију. Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звање, назив уже научне области за коју је изабран у звање и назив универзитета и факултета у којој је члан комисије запослен.

1. УВОДНИ ДИО ОЦЈЕНЕ ДОКТОРСKE ТЕЗЕ

Докторска дисертација мр Бориса Бабића под насловом *Византија у дјелима српских средњовјековних писаца* садржи XII + 380 страница и 1508 напомена. Приликом израде докторске дисертације коришћени су: извори, како српски (укупно тридесет три), тако и византијски (укупно девет), као и многобројна одговарајућа научна литература и то четрдесет књига, односно монографских студија, затим педесет један научни рад, објављен у часописима или тематским зборницима, и шест лексикографских публикација. У складу са методологијом писања научно истраживачких радова, докторска дисертација садржи:

Уводна разматрања (стр. 1-17)

Први део – Цареви (стр. 18-117) који је подељен на већи број одељака насловљених по именима византијских царева.

Други део – Градови (стр. 118-323) који је, такође, подељен на већи број одељака насловљених по именима византијских градова.

Трећи део – Из историје византијске цркве (стр. 324-374) подељен у три одељка

(Васељенски сабори, Аријанство и Исихазам)

Закључна разматрања (стр. 375-380)

Рад такође садржи и Списак скраћеница коришћених извора и литературе који је дат на самом почетку дисертације (стр. I-XII)

а) Истаћи основне податке о докторској тези: обим, број табела, слике, број цитиране литературе и навести поглавља.

2. УВОД И ПРЕГЛЕД ЛИТЕРАТУРЕ

Српска средњовековна држава је улазила у тзв. византијски комонвелт, јединствену заједницу народа и земаља чија се култура одвијала под благотворним утицајима рафиниране и надмоћне цивилизације Византијског царства. У науци је о тим утицајима, који су се испољавали у књижевности, уметности, дворској етикецији, церемонијалима, титулама, државно-правним установама итд., већ пуно писано и дошло се до ваљаних научних закључака. Међутим, о томе како су Срби, пре свега ондашњи људи од пера видели Византију, готово да нема неких већих и значајнијих радова. То готово неистражено научно поље поставило се као прави изазов за мр Бориса Бабића и он се ухватио у коштац са нимало лаком, али зато, истраживачки, захвалном темом која подразумева перцепцију Византије у делима српских средњовековних писаца. Само делимичан ослонац у раду могле су му бити књига колегинице Маје Николић (*Византијски писци о Србији, 1402-1439*, Београд 2010) и расправе Ђорђа Трифуновића (*Византијско књижевно наслеђе*, 2009) и Радивоја Радића (*Средњовековни Цариград у старим српским родословима, летописима, записима и натписима*, Београд 2012, и *Цариград у српски средњовековним изворима*, Београд 2011). Због тога Бабићева докторска дисертација има обележја правог пионирског подухвата. Он је обавио огроман хеуристички посао и најпре сакупио расуте и каткад тешко ухватљиве податке који се односе на задату тему. Онда их је тематски груписао, подробно коментарисао и, напослетку, извукао одређене научне закључке о томе шта су српски писци знали о Византији и, не мање важно, како су до таквих сазнања долазили.

- а) Укратко истаћи разлог због којих су истраживања предузета и циљ истраживања;
- б) На основу прегледа литературе сажето приказати резултате претходних истраживања у вези проблема који је истраживан;
- в) Навести допринос тезе у рјешавању изучаване проблематике;
- г) У прегледу литературе треба водити рачуна да обухвата најновија и најзначајнија сазнања из те области код нас и у свијету.

3. МАТЕРИЈАЛ И МЕТОД РАДА

Изворна подлога докторске дисертације Бориса Бабића је обимна, разноврсна и, показало се, веома садржајна, а то је било од особите важности јер је докторанду пружио драгоцен простор за уочавање најважнијих питања и доношење ваљаних и научно утемељених доказа. Ту изворну подлогу чини богат корпус српске средњовековне књижевности, што значи велики број житија српских владара и црквених великодостојника, потом збирка српских родослова и летописа, затим волуминозни шестотомни зборник старих српских записа и натписа, знаменито дело Константина Михаиловића „Јаничарове успомене или Турска хроника“. Посреди су, дакле, извори различитог литерарног жанра и различите провенијенције. Мр Бабић је, када је то било потребно, користио и неке податке из дипломатичких извора. Наравно, на другој страни, он је податке из српских извора

који су чинили окосницу изворног материјала на који се ослањао морао да упоређује са појединим византијским изворима и после тог упоређивања изналази научне претоставке и закључке.

Кандидат је применио методе који су уобичајени за историјску науку, поготово за епоху средњег века. Расположиви фонд изворних података био је довољно широк, што није увек случај када су у питању медијевистичка истраживања, и омогућио је поуздано истраживање. Методологија Бабићевог рада била је одговарајућа, прецизна и у складу са савременим истраживањима која се спроводе у овој области. У односу на план истраживања који је дат приликом пријаве дисертације није било никаквих промена. Резултати до којих се стигло у току истраживања изложени су јасно, прегледно, таксативно, а композиција рада је проблемско-хронолошка, каква је у овој врсти истраживања заправо и била једино могућа.

- а) објаснити материјал који је обрађиван, критеријуме који су узети у обзир за избор материјала;
- б) дати кратак увид у примјењени метод рада при чему је важно оцјенити сљедеће:
- в) да ли су примјењене методе адекватне, довољно тачне и савремене, имајући у виду достигнућа на том пољу у свјетским нивоима;
- г) да ли је дошло до промјене у односу на план истраживања који је дат приликом пријаве докторске тезе, ако јесте зашто;
- д) да ли испитивани параметри дају довољно елемената или је требало испитивати још неке, за поуздано истраживање;
- е) да ли је статистичка обрада података адекватна;
- ж) да ли су добивени резултати јасно приказани;

4. РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

Тема докторске дисертације *Византија у дјелима српских средњовјековних писаца* неминовно је најпре захтевала пажљиво ишчитавање целокупног корпуса наших средњовековних извора (хагиографије, записи, натписи, летописи, родослови итд.) и изналажење оних места у којима се изричито или каткад само увијено и запретено помиње нешто што се односи на византијску историју или цивилизацију. За ту фазу израде дисертације неопходно је било одлично познавање историје Византијског царства јер је то био предуслов да се дотична места у изворима најпре препознају, а потом и сместе у методолошки предвиђен оквир. Тај део посла мр Бабић је урадио прилежно, скрупулозно и савесно, може се рећи са цепидлачком прецизношћу.

У другој фази рада на докторској дисертацији докторанд Бабић је сакупљене податке проблемски и тематски груписао онако како је то било најцелисходније, што значи да је узео у обзир шта српски средовековни писци пишу и знају о византијским царевима, о византијским градовима, о догађајима који су важни за историју византијске цркве, пре свега цариградске патријаршије, али и шире о збивањима важним за историју хришћанства уопште (као што су васељенски сабори, потом сложени и вишеслојни феномени иконоборства у VIII и IX столећу, или, пак, исихазма у XIV веку). Податке, који се одликују хетерогеношћу и фрагментарношћу, повезао је у целине, при том поштујући хронолошки критеријум. На тај су начин ти подаци, упркос не реткој оскудности и недоречености, добили задовољавајући сцијентистички оквир.

У следећој фази истраживања тако сакупљене и тематски груписане, а поређане по хронолошком критеријуму, податке, мр Бабић је подвргао историјској процени. Он је разлучио шта је код тих информација тачно, шта је погрешно, шта је недоречено а

шта је преношењем преко више слојева постало унеколико извитоперено. Он се потрудио и да евентуалне грешке у вестима српских средњовековних писама, којих је наравно било, објасни на један објективан и уравнотежен начин. Ту је нарочито до изражаја дошао Бабићев обазриви однос према проблему рецепције византијског наслеђа и, уопште, елемената византијске цивилизације у српској средњовековној средини. Када се то каже, пре свега се има у виду да је по таквим питањима на неки начин уобичајен приступ који је донекле поједностављен и могло би се рећи заправо механички. Обично се на оног који прима утицаје, а у овом случају су то српске средњовековне земље, гледа као на неког ко епигонски и уз недовољно разумевање прихвата некакве тековине, односно задовољава се неком врстом механичког ексцерпирања. Апсолутизовање таквог гледишта је погрешно и оно нас удаљава од уравнотеженог и једино исправног приступа. Напротив, прихватање разноликих знања и података о империји са центром на Босфору увек је пролазило кроз неку врсту филтера. При том је од споредне важности бивало то да ли се таквим преламањем кроз призму локалних знања и поимања света негде загубила и права историјска истина.

Докторанд Бабић је са разлогом у посматрању рецепције тековина византијске цивилизације или, прецизније речено, основних информација о овој светској империји и њеној култури, историји, традицији, пошао од премисе да су било каква знања била својствена једном узаном кругу оновремених српских људи од пера, а да највећи број житеља ондашње српске државе, за који се у историјској науци са разлогом усталила синтагма „ћутећа већина“, о Византији, сем магловитих и вероватно митопејских приповести, сва је прилика, заправо ништа није ни знао. У питању је разлика која се никад не сме пренебрегнути: једно су малобројни људи од пера (у средњовековној Србији тешко да је проценат писмених прелазио једноцифрену бројку) и њихова обавештеност и знања, а нешто сасвим друго су „људи без архива и без лица“ који су чинили огромну већину оновремене популације.

У даљем тексту своје дисертације мр Бабић је учинио озбиљан покушај да пронађе путеве којим су српски средњовековни писци долазили до појединих сазнања о Византијском царству. Одмах треба нагласити да је то свакако најсложенији и највише захтеван задатак за дисертацију под овим насловом. Користећи неопходна знања не само о византијској, него и српској средњовековној прошлости, њему је пошло за руком да за неке податке убедљиво образложи како су доспели у Србију. Штавише, за неке погрешне или претерано негативне представе о византијским царевима, на пример, дао је убедљива тумачења и чак „цариградске“ изворе обавештења.

Докторанд Бабић је на тај начин добијене резултате правилно и логично уклопио и уобличио у конзистентну студију која завређује све похвале. Његова дисертација, поготово с обзиром на неистраженост теме, обилује бројним научним новинама до сада непознатим у радовима стручњака за византијску и српску средњовековну историју.

- а) Укратко навести резултате до којих је кандидат дошао;
- б) Оцијенити да ли су добивени резултати правилно, логично и јасно тумачени, упоређујући са резултатима других аутора и да ли је кандидат при томе испољавао довољно критичности;
- в) Посебно је важно истаћи до којих нових сазнања се дошло у истраживању, који је њихов теоријски и практични допринос, као и који нови истраживачки задаци се на основу њих могу утврдити или назирати.

5. ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

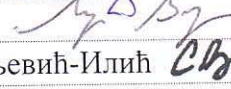

У досадашњој историографији, како византологији, тако и српској медиевистици није постојала подробна студија, па чак ни озбиљнији рад, који би био посвећен знањима која су српски средњовековни писци имали о Византијском царству. Због тога је докторска дисертација мр Бориса Бабића потпуно ново и оригинално научно дело. Штавише, са пуно разлога се може нагласити да је у питању прави пионирски подухват. Резултати до којих је дошао после приљезног и скрупулозног вишегодишњег истраживања чврсто су засновани на великом фонду историјских извора, усаглашени са научном литературом која је у овом случају ипак била од секундарног значаја, уз поштовање свих постулата модерне медиевистичке методологије. Речју, овај рад је испунио све захтеве и стандарде који се очекују од докторанда и његове докторске дисертације.

На основу свега што је наведено, Комисија има особиту част да Наставно-научном вијећу Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци предложи да прихвати овај Извјештај и одобри мр Борису Бабићу одбрану докторске дисертације ***Византија у дјелима српских средњовековних писаца.***

- а) Навести најзначајније чињенице што тези даје научну вриједност, ако исте постоје дати позитивну вриједност самој тези;
- б) Ако је приједлог негативан, треба дати опширније образложење и документовано указати на учињене пропусте, односно недостатке написане докторске тезе.

Београд, 19. август 2015. године

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Проф. др Радивој Радић
2. Проф. др Марко Шуица
3. Проф. др Славица Васиљевић-Илић
4. _____
5. _____
6. _____

ИЗДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ: Члан комисије који не жели да потпише извјештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извјештај образложење, односно разлог због којих не жели да потпише извјештај.